
The logo for Cupore, featuring the word "cupore" in white lowercase letters on a red rectangular background.

KULTTUURIPOLITIIKAN TUTKIMUSKESKUS CUPORE

Cuporen työpapereita 22

Jakonen, Olli, Sokka, Sakarias & Nokela, Severi

YRITYSTUET KULTTUURIRAHOITUKSEN OSATEKIJÄNÄ

Business Finlandin rahoitus luoville aloille vuosina 2017–2022

Cuporen työpapereita 22

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore

© Tekijät ja Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö 2024

ISBN 978-952-7200-82-7 (pdf)

ISSN 2343-2284 (pdf)

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	5
SUMMARY IN ENGLISH.....	6
1 JOHDANTO.....	7
1.1. Luovat alat osana kulttuuripolitiikkaa.....	7
1.2. Luovien alojen politiikkatoimia ja rahoittajaorganisaatioita.....	9
1.3. Raportin metodi	11
2 BUSINESS FINLAND LUOVIEN ALOJEN TUKIJANA	13
3 BF:N RAHOITUS LUOVILLE ALOILLE ESSNET- JA TOL-LUOKITTAIN	16
4 ENITEN TUKEA SAANEET YRITYKSET TOIMIALOITTAIN 2017–2022	21
5 BF:N KORONAKRIISITUET 2020	24
6 BF:N ERILAISTEN RAHOITUSPALVELUIDEN TUKI LUOVILLE ALOILLE.....	27
7 LUOVIEN ALOJEN RAHOITUKSEN KEHITYS AIKAVÄLILLÄ 2017–2022	29
8 YHTEENVETO.....	31
LÄHTEET	34
LIITTEET	37

KUVIOT

KUVIO 1. Business Finlandin koronaviihisiituki luoville aloille v. 2020 suhteessa ns. normaaliaikojen luovien alojen rahoitukseen.....	25
KUVIOT 2 & 3. BF:n rahoitus luoville aloille ESSnet-luokittain (2) sekä Audiovisuaalisen tuotantokannustimen rahoituksen osuus kaikesta luovien alojen rahoituksesta (3) vuosina 2017–2022.	30

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Esimerkkejä luovia aloja rahoittavista valtionhallinnon organisaatioista OKM:n ja TEM:n hallinnonaloilla.	10
TAULUKKO 2. Tutkimuksessa mukana olleet BF:n rahoituspalvelut.	14
TAULUKKO 3. Luovien alojen rahoitusosuudet Business Finlandin kokonaistuesta sekä keskimääräiset tukien koot v. 2017–2022.	17
TAULUKKO 4. Haetun ja myönnetyn rahoituksen määrä sekä rahoitusta hakeneiden ja saaneiden yritysten määrä eri luovilla aloilla.	18
TAULUKKO 5. Luovien alojen rahoitus TOL2008-luokkien mukaisesti (10 eniten rahoitettua luokkaa).	20
TAULUKKO 6. Eniten tukea saaneet luovien alojen yritykset ESSnet- ja TOL-luokittain (rivin vasemman reunan väri ilmaisee ESSNet-luokan, värit ovat samat kuin kuviossa 2).	22
TAULUKKO 7. Luovien alojen rahoitus BF:n rahoituspalveluittain tarkasteltuna..	28

TIIVISTELMÄ

Työpaperimme käsittelee Business Finlandin (BF) luoville aloille vuosina 2017–2022 myöntämiä yritystukia. Olemme kirjoittaneet työpaperin osana Cuporen tutkimushanketta "Valtion rahoitus kulttuurille Suomessa". Tunnistamme siinä luovat alat laajemman hankkeen mukaisesti Eurostatin ESSnet-loppuraportin (ESSnet Culture 2012) luokittelua hyödyntäen.

BF:n yritystukien kokonaismäärä luoville aloille on ollut suhteellisen pieni osa BF:n kokonaisrahoituksesta, noin 4 prosenttia (koronatuot mukaan lukien noin 5 %). Silti vuosittainen mittakaava (lähes 30 miljoonaa euroa vuonna 2022) on euromääräisesti merkittävä verrattaessa sitä vaikkapa valtion kulttuurirahoituksen keskeisiin toimijoihin, Taiteen edistämiskeskukseen (Taike) tai Suomen elokuväsäätiöön (SES). BF:n rahoitus perustuu kuitenkin erilaisille kriteereille kuin OKM:n alaisen Taiken tai SES:n kriteerit. BF:n rahoitus perustuu yrityskehittämisen-, innovaatio-, vienti- ja elinkeinopolitiikan tavoitteisiin. BF edistää tavoitteita rahoitus- ja ohjelmajärjestelyillä työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) hallinnonalalla. BF:n rahoituspalveluiden saatavuus riippuu yrityksen koosta, toimialasta ja kansainvälistymistavoitteista. Esimerkiksi yksinyrittäjät eivät voi hakea BF:n tukea.

Vaikka BF on kohdistanut rahoitusta monille luoville aloille, rahoitus painottuu tietyille toimialoille. Keskeisimpiä ovat audiovisuaalinen kulttuuri ja multimedia, peliala sekä mainosala. Merkittävä osa maamme pelialan yrityssectästä on saanut tukea BF:ltä. Vuoden 2022 loppuun mennessä BF on suunnannut 65 prosenttia jakamastaan luovien alojen rahoituksesta audiovisuaaliselle kulttuurille (sis. pelialan). Tätä selittää vuonna 2017 perustettu audiovisuaalinen tuotantokannustin. Muut luovat alat, kuten visuaalinen taide ja esittävä taide, ovat saaneet huomattavasti vähemmän rahoitusta. Museot, kulttuuriperintö ja kirjastot ovat saaneet vain vähän yritystukea BF:ltä – näillä aloilla yritystoimintakin on harvinaista.

BF:n jakama rahoitus täyttää joitain erityisiä tarpeita luovien alojen arvoketjuissa ja ekosysteemeissä. Etenkin AV-kannustin sekä RRF-rahoitus ovat tähdätyt nimenomaisesti luoville aloille. Korostamme kuitenkin tarvetta kehittää BF:n tukimuotoja vastaamaan kattavammin luovien alojen yritysten tarpeisiin. Etenkin tutkimus-, innovaatio- ja kehitysrahoitus (TKI) on pelialaa lukuun ottamatta alihyödynnettyä luovilla aloilla. AV-kannustimen kaltaista tukimuotoa voitaisiin harjottaa myös muille luoville aloille. Myös BF:n tukien suhdetta kulttuurihallinnon rahoitusmuotoihin (esimerkiksi AV-kannustin ja SES:n tuotantotuet) olisi tarpeen tarkastaa.

SUMMARY IN ENGLISH

Our working paper addresses the business subsidies granted by Business Finland (BF) to the creative industries for the years 2017–2022. The paper identifies the creative sectors according to the classification used in the Eurostat ESSnet final report.

The total amount of BF funding for creative industries has been a relatively small part of BF's overall budget, about 4% (including COVID-19 supports, about 5%). Yet, in scale (nearly 30 million euros in 2022), this amount is significant in monetary terms when compared to key players in state cultural funding, such as the Arts Promotion Centre. However, BF's funding is based on different criteria than those of the actual cultural policy sector, which emphasize artistic quality.

BF's funding is based on business development and economic policy objectives. BF promotes business activity, innovation, and exports with various financing and program services under the administration of the Ministry of Economic Affairs and Employment. The availability of BF's financing services depends on the company's size, industry, and internationalization objectives. For example, sole proprietors cannot apply for BF support.

Although BF has allocated business subsidies to many creative industries, funding is concentrated in certain sectors: the audiovisual culture, the game industry, and the advertising sector. A significant portion of our country's game industry has received support from BF. By the end of 2022, BF had directed 65% of its creative industries funding to audiovisual culture and media. This is explained by the audiovisual production incentive established in 2017. Other creative sectors, such as visual arts and performing arts, have received considerably less funding. Museums, cultural heritage, and libraries have received only a little support from BF, as business activity in these areas is minimal.

BF's distributed funding fulfils some specific needs in the value chains and ecosystems of the creative industries. Especially, the AV incentive and RRF funding are targeted specifically at creative industries. However, there is a need to develop BF's support forms to meet the needs of businesses more comprehensively in the creative industries. Especially research, innovation, and development funding (R&D), except for the game industry, is underutilized in the creative sectors. A form of support such as the AV incentive could also be considered for other creative industries. Clarifying the coordination between BF's funding forms (such as the AV incentive) and the funding of cultural administration (e.g., Finnish Film Foundation's production supports) is also necessary.

1 JOHDANTO

Käsillä oleva työpaperi on osa Cuporessa tehtävää valtion kulttuurirahoitusta koskevaa tutkimusta.¹ Työpaperissa keskitymme työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) alaisen innovaatorahoituskeskus Business Finlandin (BF) vuosina 2017–2022 luoville aloille jakamiin yritystukiin. Ensimmäiset luvut 1.1 ja 1.2 koskevat luovien alojen käsitettä, tukiorganisaatioita ja viime vuosien politiikkatoimia. Luvussa 1.3 kuvaamme tutkimuksen metodin. Luvut 2–7 koostuvat BF:n luovien alojen rahoituksen analyysistä. Viimeisessä luvussa teemme yhteenvedon ja pohdintoja.

1.1. Luovat alat osana kulttuuripolitiikkaa

Luovien alojen määrittelyt muuttuvat ja elävät. Luoviin aloihin luetaan tyypillisesti useita toimialoja,² jotka ulottuvat taiteen ja kulttuurin ytimestä muihin luovuutta liiketoiminnassa hyödyntäviin aloihin. Myös kansainvälisesti määritelmässä on maakohtaisia eroja (OECD, 2022). Usein luovat alat liitetään luovuutta ja intellektuaalista pääomaa hyödyntäviin taiteen, kulttuurin ja perinnön tuotanto- ja jakeluprosesseihin, joilla tavoitellaan voittoa kaupankäynnin ja tekijänoikeuksien kautta (esim. UNCTAD, 2022). Näin ajatellen luovat alat linkittyvät luovan talouden³ keskusteluihin, ja molemmat käsitteet yhdistyvät luovuuden ja kulttuurin näkemiseen tuotannontekijöinä. Kansainvälisessä keskustelussa on yleistynyt myös termi "kulttuuri- ja luovat sektorit" (*cultural and creative sectors*), jolla halutaan nostaa kaupallisiin motiivein toteutuvan toiminnan rinnalla esiin julkisesti rahoitetun ja voittoa tavoittelemattoman toiminnan osuutta luovan työn ekosysteemeissä (OECD, 2022, s. 23).

Suomessa luovista aloista on käyty kulttuuripoliittista keskustelua 2000-luvun alusta alkaen (Jakonen & Pyykkönen, 2023; Sokka ym. 2022).⁴ Samalla luovia

---

¹ Ks. <https://www.cupore.fi/tutkimukset/valtion-rahoitus-kulttuurille-suomessa/> [haettu 30.1.2024].

² Luovuuden yhdistämistä vain tiettyihin toimialoihin voi perustellusti kritisoida. Kuten esim. Heiskanen (2015) ja UNCTAD:n raportti (2022) korostavat, luovuutta voi olla esimerkiksi taiteellista, tieteellistä tai taloudellista.

³ Luova talous on luovia aloja laajempi käsite sisällyttäen itseensä jälkimmäisen. Luovaa taloutta voidaan kuvata kehittyväksi käsitteeksi, joka pohjautuu talouskasvuun ja kehitystä mahdollisesti synnyttäviin luoviin voimavaroihin. Luovan talouden kokonaisvaltainen kehittäminen vaatii innovatiivisia, monialaisia poliittisia ratkaisuja ja ministeriöiden sekä muiden keskeisten tahojen välistä toimia. (Ks. UNCTAD, 2022; OECD, 2022.)

⁴ Suomessa viitattiin jo 1980-luvulla esimerkiksi eduskuntakeskusteluissa kulttuuriteollisuuteen, mutta ei vielä *luovaan* teollisuuteen tai alaan. Vuonna 1992 Kulttuuripolitiikan linjat (KUPOLI) -

aloja on nostettu yhä tiiviimmin osaksi myös kulttuuripoliittisia strategioita ja politiikkavisioita. Osana kehitystä on todettu tarvetta luovien alojen poikkihallinnolliseen, sektorirajat ylittävään edistämiseen valtioneuvoston tasolla. Tavoite on myös kulttuurihallinnon tunnistama. Hallinnonalojen vakiintuneet käytännöt ja vastuut eivät kuitenkaan ole päivittyneet samassa tahdissa strategioiden ja tavoitteiden kassa (esim. Jakonen, 2022).

Keväällä 2020 yhteiskunnan kriisiin ajanut koronapandemia paljasti ongelmakohtia luovien alojen tuki- ja rahoitusjärjestelmissä (Sokka ym., 2022). Myös poliittinen keskustelu luovista aloista ja niiden tukemisesta voimistui. Kulttuuri-, yritys-, innovaatio-, alue-, elinkeino- ja myös työvoima- ja sosiaalipolitiikan nykyisten järjestelmien kyvyttömyys reagoida luovien alojen ammattilaisten kokemuksiin vaikeuksiin nousi esiin. Todettiin tarvetta aiempaa yhtenäisemmälle, poikkihallinnolliselle politiikalle (vrt. Ruotsin kehityskulkuihin, esim. Lindqvist, 2024).

Myös luovien alojen osuus kansantaloudesta on jäänyt Suomessa jälkeen verrokkimaista. Suomi näyttää onnistuvan alle odotusten suomalaisen kulttuurin kansainvälistämisessä ja viennissä. Osittain syynä ovat kansainvälistymistä tukvien rakenteiden kehittymättömyys (esim. MustRead, 2023). Väite saa vahvistusta tilastoista. Eurostatin mukaan Suomen kulttuurituotteiden viennin arvo oli vuonna 2022 yhteensä noin 90 miljoonaa euroa, mutta Ruotsissa viennin arvo oli noin 700 miljoonaa euroa ja asukasluvultaan Suomea vastaavassa Tanskassa noin 570 miljoonaa euroa. Jopa Viron kulttuuriviennin euromääräinen arvo ylitti Suomen tason, ollen vuonna 2022 noin 104 miljoonaa euroa.⁵ Kulttuurin osuus bruttoarvonlisäyksestä ei ole kasvanut Suomessa 2010-luvulla luovien alojen korostamisesta huolimatta.⁶

Kulttuurialan koronatoipumista ja vahvistamista käsitelleessä raportissa *Kulttuurin aika on nyt ja aina* ehdotettiin eduskunnalle kulttuuripoliittista selonte-koa, joka kattaisi laajasti luovien alojen kysymykset (OKM, 2022). Raportti

---

komiteanmietintö näki kulttuuriteollisuuden kiinteänä osana kulttuuripolitiikkaa. (Sokka ym., 2022.) Kulttuuriteollisuuden käsite juontaa juurensa Frankfurtin koulukunnan kriittisiin teoreetikoihin (etenkin Theodor Adorno ja Max Horkheimer), jotka käyttivät termiä kuvatakseen massakulttuurin teollista luonnetta ja sen vaikutuksia yhteiskuntaan. Sittemmin on alettu – myös Suomessa – yleisesti käyttää termejä luova talous ja luovat alat, joiden määrittely on kuitenkin tyypillisesti varsin epämääräistä (esim. Sokka ym., 2022).

⁵ Lukuihin on laskettu kaikkien kulttuurituotteiden yhteenlasketun viennin arvo sekä EU- ja että EU:n ulkopuolisiin maihin. Ks. Eurostat: Intra and extra-EU trade in cultural goods by product [haettu 24.1.2024].

⁶ Ks. Tilastokeskus: Kulttuurin satelliittitilinpito. <https://stat.fi/tilasto/klts> [haettu 26.2.2024]. On huomattava, että kulttuurisatelliitin tiedot eivät ole kansainvälisesti vertailukelpoisia, vaikka useissa maissa on tehty laskelmia asian tiimoilta. Ks. lisää satelliitin dokumentaatiosta <https://stat.fi/tilasto/dokumentaatio/klts>.

suositteli kulttuuri- ja elinkeinopoliittisten rahoitusinstrumenttien ja tukijärjestelmien kehittämistä, enteillen rakenteellisia ja institutionaalisia muutoksia luovan alan tukemiseksi. Nykyinen hallitusohjelma sisältääkin sekä selonteon että rakenteellisia toimia muun muassa ministeriöiden yhteistyön ja virastojen organisoinnin osalta (Jakonen & Renko, 2023).

Suomalaisissa keskusteluissa nykytermistö muistuttaa paljolti kansainvälistä keskustelua. Eräs peruskysymys on kulttuuripoliittisten toimien yhteensovittaminen työ- ja elinkeinopoliittisiin tavoitteisiin ja yrityskehittämisen järjestelmiin (esim. Heiskanen, 2015; vrt. myös Lindqvist, 2024). Eri valtioilla on toisistaan eroavia lähestymistapoja markkinoiden, kulttuurin ja keskushallinnon välisten suhteiden organisointiin ja näin ollen luovien alojen kansallisen politiikan toteutukseen (esim. Lee, 2020). Luovien alojen kokonaisvaltaiselle kehittämiselle on kuitenkin tyypillistä, että se ylittää hallinnonalojen välisiä rajoja. Viime vuosina luovia aloja on tarkasteltu Suomessakin enenevästi verkostojen kehittämisen näkökulmasta (esim. Tarjanne, 2022). Perinteisiä valtion tukemia kulttuurialoja (erityisesti OKM:n kulttuuripolitiikka) sidotaan usein käsitteellisesti markkinoilla toimivaan yritystoimintaan (esimerkiksi TEM:n yritys-, innovaatio- ja elinkeinopolitiikka), jolloin tavoitteena on ”ratkaista kulttuurin ja luovien alojen edistämiseen liittyvät hallinnonalarajat ylittävät haasteet” (OKM, 2022, s. 12).⁷

1.2. Luovien alojen politiikkatoimia ja rahoittajaorganisaatioita

Valtio rahoittaa eri hallinnonalojensa kautta sekä luovien alojen voittoa tavoittelematonta toimintaa että voittoon tähtäävää yritystoimintaa. Rahoitusta kanavoidaan suoraan ministeriötasolta sekä ministeriöiden ohjauksessa toimivien valtionhallinnon organisaatioiden⁸ kautta. Suomen hallitukset ovat viime vuosina kiinnittäneet luovien alojen kehittämiseen yhä konkreettisemmin huomiota (Kaira, 2023). Juha Sipilän hallitus (2015–2019) teetti laajan ideoinnin luovien alojen edistämisestä⁹ ja otti käyttöön av-alan tuotantokannustimet. Sanna Marinin hallitus

---

⁷ Esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) on todennut luovan talouden ja luovien alojen yritystoiminnan taloudellisen merkityksen mittaamisen vaikeaksi (TEM: Luovan talouden edistäminen, s.d.). Edelleen laajenevien määritelmien myötä eksaktin mittaamisen tehtävä vain vaikeutuu, kun eri politiikka-alueet puhuvat luovista aloista, taloudesta ja kulttuurista eri tavoin (vrt. myös Lindqvist 2024).

⁸ Vastuita on delegoitu myös säätiöpohjaisille toimijoille, jotka eivät ole osa valtionhallintoa.

⁹ Ks. *Luova talous ja aineettoman arvon luominen kasvun kärjiksi. Luovat alat Suomen talouden ja työllisyyden vahvistajina -työryhmän raportti*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:18. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-464-1>

(2019–2023) teetti *Luovan talouden tiekartta* -strategian ja otti käyttöön luovien alojen kasvusopimukset sekä perusti *Creative Business Finland* -ohjelman. Vuonna 2020 työ- ja elinkeinoministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön ja luovien alojen yrityskehittämisen toimijoiden ohjausryhmä alkoi panna toimeen luovan talouden tiekarttaa (Tarjanne, 2020).

Alla on kuvattu joitakin tärkeitä suoraa tukea allokoivia toimijatahoja valtion keskushallinnosta aluetasolle (taulukko 1). Runsaasti suoria yritystukia kohdennetaan myös voittoa tavoittelevaan toimintaan. Tässä katsauksessa keskitymme BF:n yritystukien tarkasteluun. Elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa toteuttava Innovaatorahoituskeskus BF kuuluu TEM:n hallinnonalaan ja TEM ohjaa ja valvoo sen toimintaa. Jäljempänä katsauksessa pohdimme lyhyesti myös BF:n tukien suhdetta muihin luovien alojen rahoittajatahoihin.

TAULUKKO 1. Esimerkkejä luovia aloja rahoittavista valtionhallinnon organisaatioista OKM:n ja TEM:n hallinnonaloilla.

TAHO:	VASTUUT JA TEHTÄVÄT:	ESIMERKKEJÄ LUOVIER ALOJEN SUORASTA TUESTA:
OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ (OKM)	Kulttuuripolitiikan ohjaus ja strategiat, kulttuurin ja taiteen sekä luovan talouden tukeminen, kulttuuriperintö, koulutus ja kasvatust.	Kulttuurivientituet, kulttuurimatkailun edistäminen, rakennerahastohankkeiden koordinointi, RRF kulttuurin ja luovien alojen elpymisrahat (EU).
<i>Taiteen edistämiskeskus (Taike)</i>	Taiteen ja kulttuurin tukeminen, apurahat ja avustukset.	Taiteilija-apurahat ja työskentelyapurahat, avustukset kulttuuri- ja taideoiloille.
<i>Suomen elokuvasäätiö (SES)</i>	Suomalaisen elokuvan ja audiovisuaalisen kulttuurin tukeminen.	Elokvatuotantotuki, kehittämis- ja levitystuki elokuvatuotannoille, kulttuurivientituet, elokuvateattereiden alueelliset toimintatuet.
<i>Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (KAVI)</i>	Audiovisuaalisen kulttuurin tallentaminen ja edistäminen, mediakasvatust.	***Pääasiassa muuta kuin suoraa tukea.***
<i>Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus (AVEK)</i>	Kotimaisen audiovisuaalisen kulttuurin tukeminen tekijänoikeusvaroilla osana tekijänoikeusjärjestö Kopiostoa.	Elokvien, mediataiteen ja audiovisuaalisen kulttuurin tuki Kopioston kautta. DigiDemo ja CreaDemo-rahoitukset.
TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ (TEM)	Luovien alojen kasvu ja kehitys, innovaatio- ja työllisyys sekä yritysopolitiikka.	Valtionavustukset kasvu-, kansainvälistymis- ja innovaatiotoimintaan.
Business Finland (BF)	Kulttuurialan yritystoiminnan ja innovoinnin tukeminen.	Rahoitus luovien alojen yrityksille ja innovaatioille, audiovisuaalisen alan tuotantokannustin, RRF luovien alojen elpymisrahoitus (EU)
<i>ELY-keskukset (useita ohjaavia ministeriöitä)</i>	Alueellinen luovien alojen tuki ja kehittäminen.	Luovien alojen alueelliset kehittämisavustukset ja rahoitusprojektit.
<i>TE-toimistot (TE-palvelut siirtyvät kuntiin 2025)</i>	Työnhakua ja työllistymistä sekä yritys-toimintaa tukevia palveluita.	Starttirahat ja palkkatuet myös luovien alojen yrittäjille.
<i>Yleisradio (YLE – toimii liikenne- ja viestintäministeriön ohjauksessa)</i>	Vastuu av- ja mediasektorin luovista aloista ja monipuolisen mediatuotannon edistäminen.	Luovien alojen esitysoikeudet ja -korvaukset, ohjelmatoiminnan palvelut, kotimaisten elokuvien rahoitus.

Tätä kirjoitettaessa istuva Petteri Orpon johtama hallitus aikoo ainakin ohjelmansa perusteella rakentaa pysyviä yhteistyön käytäntöjä opetus- ja kulttuuri-ministeriön (OKM) ja työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) hallinnonalojen välille ”kulttuuri- ja taidealojen elinvoimaa edistävien toimien koordinoimiseksi yhteistyössä alan toimijoiden ja edustajien kanssa” (ks. Jakonen & Renko, 2023; VN, 2023, s. 92). Koordinaatiotoimien suuntaamiseksi tarvittavaa rahoitustietoa kuitenkin puuttuu. Valtionhallinnolla ei ole toimivia käytäntöjä jakamansa rahoituksen kokonaisuuden seurantaan kaikki hallinnonalat kattavasti (vrt. VTV, 2020). Saatavilla ei ole ollut myöskään yksityiskohtaista tietoa Business Finlandista kulttuurille ja luoville aloille kohdennetuista yritystuista, vaikka BF on tehnyt alan tukeen liittyviä uusia avauksia:

Luovien alojen rahoitus on ollut historiallisesti suhteellisen vähäistä Business Finlandissa. Viime vuosina Business Finlandilla on kuitenkin ollut merkittäviä avauksia luoville aloille, esimerkiksi audiovisuaalisen tuotannon rahoittamiseen tarkoitettu av-tuotantokannustin sekä RRF-rahoituksen kautta rahoitetut teemahaut luovalle alalle. (Salminen ym., 2023, s. 24.)

1.3. Raportin metodi

Työpaperissamme luovien alojen määritelmä pohjautuu EU:n tilastoviranomaisen EuroStatin ESSnet-loppuraportin (ks. ESSnet Culture, 2012) luokitukseen.¹⁰ Olemme kirjoittaneet katsauksen osana Valtion rahoitus kulttuurille Suomessa - tutkimushanketta, jonka aiemmissa julkaisuissa olemme hyödyntäneet samaa luokittelua.¹¹ Luokittelu koostuu yhteensä kymmenestä erilaisista alakategorioista sisältyvästä kulttuurin toimialasta:

Kulttuuriperintö (*Heritage*), Arkistot (*Archives*), Kirjastot (*Libraries*), Kirjat ja lehdet (*Books and press*), Visuaalinen taide (*Visual arts*), Esittävä taide (*Performing arts*), Audiovisuaalinen kulttuuri ja multimedia (*Audiovisual & Multimedia*), Arkkitehtuuri (*Architecture*), Mainosala (*Advertising*), Taidekäsiyö (*Art crafts*).

Käytössämme on ollut Business Finlandin rahoitusaineistot Excel-muodossa. Aineistossa tuki on esitetty yrityksittäin siten, että jokainen yritys sijoittuu johonkin

¹⁰ ESSNet-loppuraportti määrittelee kulttuurin toimialan (domain) muodostuvan joukosta käytäntöjä, toimintoja tai kulttuurituotteita, joiden keskiössä ovat taiteelliset ja kulttuuriset ilmaisut ja arvot.

¹¹ Ks. tutkimushankkeen sivusto: <https://www.cupore.fi/tutkimukset/valtion-rahoitus-kulttuurille-suomessa/> [haettu 26.10.2023].

Tilastokeskuksen TOL2008-luokkaan.¹² Luovien alojen tukien tarkastelua varten koodasimme (Ks. Liite 1, koodiavain) TOL-luokat yhteen ESSnet-toimialan kanssa. Katsauksemme on samalla myös kulttuuri- ja luovien alojen rahoituksen tutkimuksen metodista kehittämistyötä ja kokemusten kartuttamista TOL2008-luokkien sijoittamisesta ESSnet-luokkiin.

Koodiavaimemme mukaisesti luimme luoviin aloihin yhteensä 62 TOL2008-luokkaa. Painotimme taideperustaista luovien alojen määritelmää (ks. esim. Americans For The Arts s.d.; ESSnet Culture, 2012)¹³. Näin ollen emme ottaneet luovien alojen määritelmäämme mukaan esimerkiksi sellaisia kategorioita kuin "Huvipuisot, pelit sekä muu viihde ja virkistys" ja "Viihde-elektroniikan valmistus ja kauppa", jotka esimerkiksi Tilastokeskuksen kulttuuritoimialaluokittelussa sisältävät yhteensä 11 erilaista TOL-luokkaa. Emme ottaneet myöskään yleisen koulutuksen TOL-luokkia osaksi luovia aloja, poikkeuksena taiteeseen keskittyvä luokka "85520 Taiteen ja musiikin koulutus".

Joitakin TOL-luokkia kuten "Taiteellinen luominen" on ilman täsmällistä tietoa toiminnan sisällöstä mahdotonta koodata tietyille ESSnetin kulttuuritoimialoille. Tällaisiin luokkiin merkityt tukea saaneet yritykset sijoitimme yritys kerrallaan käsityönä tarkastaen mielestämme osuvimpiin luokkiin.

Toimialat ja yritykset ovat tosiasiaa keskenään verkottuneita. Luovien alojen arvoketjut yrityksineen ja luovien alojen toimijoineen sisältävät monenlaisia toimialojen välisiä keskinäisriippuvuuksia, joita tilastoluokitteluilla ei tavoiteta. Tällaisiin yhteyksiin ja verkostoihin viitataan Suomessakin usein "ekosysteemin" (ks. esim. de Bernard, Comunian & Gross, 2022) käsitteellä.

---

¹² Standardi toimialaluokitus TOL 2008 kuvaa yrityksiä, organisaatioita tai yksittäisiä toimipaikkoja niissä harjoitetun taloudellisen toiminnan perusteella. Ks. <https://www.stat.fi/fi/luokitukset/toimiala/> [haettu 1.12.2023].

¹³ Yhdysvaltalainen AFTA rajaa luovat alat melko saman kaltaisesti kuin ESSnet Culture (käännös tekijöiden): "...luovat alat koostuvat taiteeseen keskittyvistä yrityksistä, jotka vaihtelevat voittoa tavoittelemattomista museoista, sinfoniaista ja teattereista voittoa tavoitteleviin elokuva-, arkkitehtuuri- ja mainosyrityksiin. Olemme varoneet alan koon liioittelua jättämällä pois sellaiset teollisuudenalat kuin tietokoneohjelmointi ja tieteellinen tutkimus – molemmat luovia, mutta eivät taiteeseen keskittyneitä." Ks. <https://www.americansforthearts.org/by-program/reports-and-data/research-studies-publications/creative-industries> [haettu 26.10.2023].

2 BUSINESS FINLAND LUOVIA ALOJEN TUKEJANA

BF aloitti toimintansa vuoden 2018 alussa kansainvälistymispalveluja tarjonneen Finpron ja teknologiarahoittaja Tekesin yhdistyessä. (Valtioneuvosto, 2019.)¹⁴ BF-kokonaisuus on hallinnolliselta rakenteeltaan viraston ja erityistehtävayhtiön yhdistelmä. Lähes kaikki BF:n rahoituspalvelut ovat käytettävissä myös luoville aloille. Rahoitusta ohjaavat EU:n valtiontukiviitekehys, kansallinen lainsäädäntö sekä TEM:n tulosohjauksessa määritellyt tavoitteet. BF:n ydintehtävänä on kotimaisten yritysten kansainvälisen kasvun edistäminen ja verotulojen, työpaikkojen ja vaurauden luominen Suomessa. (Business Finland, 2022.)

BF asettaa asiakkaiksi haluaville startup- ja pk-yrityksille erilaisia yleisiä kriteereitä: suomalainen Y-tunnus ja todellinen yritystoiminta Suomessa, riittävät rahoitusrasurssit kansainvälistymiseen, monipuolinen osaaminen ja tiimi (vähintään 2 henkilöä täysipäiväisesti töissä yrityksessä Suomessa), halu kasvaa kansainvälisillä markkinoilla sekä kilpailuetu kansainvälisillä markkinoilla. Esimerkiksi yksityinen elinkeinonharjoittaja (toiminimi) ei voi saada BF:n yritysrahoitusta. Lisäksi BF:n eri rahoituspalveluilla on keskenään erilaisia kriteeristöjä tuen myöntämiseen.¹⁵

Marinin hallituksen ohjelmassa vuonna 2019 linjattiin myös Creative Business Finland (CBF)-kehittämishjelmasta ja kampanjasta, joka koordinoi työ- ja elinkeinoministeriön julkaiseman Suomen luovan talouden tiekartan mukaisia toimenpiteitä. CBF palveli sekä luovan alan yrityksiä, jotka kehittävät omia monistettavia sisältöjään (esimerkiksi AV-tuotantoja, musiikkia ja peliliiketoimintaa), että yrityksiä, jotka haluavat kehittää liiketoimintaansa luovien alojen työkaluja ja palveluita käyttämällä. Käytännössä CBF:n kautta tarjottiin normaaleja Business Finlandin rahoitus- ja kansainvälistymispalveluita (ks. Creative Business Finland, 2023). Nykyinen hallitus ei jatka CBF:n toimintaa, vaan ohjelma päättyi vuoden 2023 loppuun.¹⁶ Yritykset ja tutkimusorganisaatiot myös luovilla aloilla voivat hakea BF:n rahoitusta jatkuvasti ilman erillisiä hakuaikoja.

---

¹⁴ Hallituksen vuosikertomus 2018 kuvaa uudistuksen vaikutuksia esimerkiksi seuraavasti: ”Uudistuksella saavutettujen synergiaetujen ansiosta resurssien painopistettä on siirretty yritysten kansainvälistymisen kannalta tärkeään ulkomaanverkostoon ja asiakasrajapintaan.”

¹⁵ Ks. lisätietoja kriteeristöistä verkosta: <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaalle/tule-asiakkaaksi> [haettu 27.11.2023]. BF uudisti rahoituskriteeristöjään vuodelle 2024, mutta näitä muutoksia ei käsitellä tässä työpaperissa.

¹⁶ Ks. Creative Finlandin artikkeli, jonka mukaan ohjelma onnistui ”vauhdittamaan luovan sektorin uusiutumista ja integroimaan luovaa osaamista muille toimialoille”. <https://www.creativefinland.fi/post/creative-business-finland-paattyy-ohjelma-kasvatti-luovan-alan-innovaatiotoimintaa-ja-kiihdytti-alan-yritysten-kasvua-suomessa> [haettu 11.1.2024].

Tutkimuksessamme on mukana 18 eri BF:n rahoituspalvelusta¹⁷ luoville aloille allokoitu rahoitus (taulukko 2).

TAULUKKO 2. Tutkimuksessa mukana olleet BF:n rahoituspalvelut.

Audiovisuaalisen alan tuotantokannustin (korvamerkitty luoville aloille) ¹⁸
Tutkimus, kehitys ja pilotointi
Tempo
Nuoret innovatiiviset yritykset
Innovaatioseteli
RRF-rahoitus / Suomen kestävän kasvun ohjelma / EU:n elpymisväline (sisältää luovien alojen liittynnän av- ja tapahtuma-alalle)
Kiito
Tilapäinen TKI-laina häiriötilanteisiin kansainvälistä kasvua hakeville yrityksille & tilapäinen TKI-laina häiriötilanteisiin kotimarkkinayrityksille
Energiatuki
Exhibition Explorer
Digiboosti
Co-Innovation, yritysosallistuja
Market Explorer
Kiertotalouden investointiavustus
Talent Explorer
Innovatiiviset julkiset hankinnat
Group Explorer
Into

¹⁷ Ks. tarkemmat kuvaukset rahoituspalveluista: <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/rahoitus> [haettu 28.11.2023].

¹⁸ AV-kannustin poikkeaa ehdoiltaan muista BF:n tuki-instrumenteista, sillä se on tarkoitettu suomalaisille *tai ulkomaisille* tuotantoyhtiöille sekä muille tuotantoon valituille yhtiöille. Tuettavat tuotannot ovat: fiktiiviset pitkät elokuvat, dokumenttielokuvat, käsikirjoitetut sarjamoitotiset fiktiot, animaatiotuotannot. Tuotannon on muodostettava taiteellinen kokonaisuus, joka perustuu kulttuuriarvoihin ja joka sisältää taiteellista ja luovaa työtä, mutta tuotannon taiteellisen sisällön tasoa ei arvioida. <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/rahoitus/audiovisuaalisen-alan-tuotantokannustin> [haettu 28.11.2023].

(Esiselvitys ja kehitysrahoitus liiketoiminnan häiriötilanteissa eli ns. koronakriisituki v. 2020 tarkastellaan vain kuviossa 1).

Tarkastelemme BF:n rahoitusta koko sen toiminta-ajalta vuoden 2022 loppuun asti. Vaikka BF aloitti toimintansa varsinaisesti nykymuodossaan vuoden 2018 alussa, aineistomme kattaa BF:n rahoitustietokannasta myös vuoden 2017, jolloin jaettiin ensimmäisen kerran audiovisuaalisen tuotantokannustimen rahoitus. Vuonna 2020 BF jakoi yrityskentälle koronapandemian vuoksi poikkeuksellisesti erityistä kriisitukea yhteensä lähes miljardi euroa. Tämän tuen kohdentumista luoville aloilla emme ottaneet mukaan yleiseen tarkasteluun, mutta esitämme sitä koskevia tietoja erillään muista rahoitustiedoista.

3 BF:N RAHOITUS LUOVILLE ALOILLE ESSNET- JA TOL-LUOKITTAIN

Tarkastelujaksolla kaikesta BF:n luoville aloille kohdentamasta rahoituksesta lähes 65 prosenttia kohdistui audiovisuaaliselle kulttuurille ja multimedialle (taulukko 3). Keskeinen selittävä tekijä on audiovisuaalisen tuotantokannustimen rahoitus, joka on nimenomaisesti suunnattu AV-alalle. Toinen tekijä rahoituksen suuressa osuudessa on pelialan (TOL-luokka ”58210 tietokonepelien kustantaminen”) sijoittuminen osaksi audiovisuaalista kulttuuria ja multimediaa. Toiseksi eniten rahoitettu mainosala sai luovien alojen rahoituksesta 12 prosenttia. Esittävä taide oli kolmanneksi eniten rahoitettu ala noin 7 prosentin osuudella. Visuaalinen taide sekä kirjat ja lehdet saivat kumpikin noin 5 prosenttia rahoituksesta. Museot, kulttuuriperintö ja kirjastot eivät juurikaan saa rahoitusta BF:stä. Myös näiden alojen yrityskentät ovat pieniä.

Etenkin audiovisuaalisen kulttuurin (sis. pelialan) luokassa yritystuet ovat olleet keskimäärin muita aloja suurempia. Audiovisuaalisella alalla keskimääräinen avustus on ollut yli 220 000 euroa ja avustusten keskihajonta peräti 450 000 euroa. Toiseksi suurimpia keskimääräisiä avustuksia maksettiin mainosalalle, jolla keskimääräinen avustus oli 60 000 euroa. Visuaalisen taiteen ja käsityön luokissa suurimmatkin avustukset ovat olleet huomattavasti pienempiä kuin useissa muissa luokissa. Myös suurimmat yksittäiset avustukset (peräti 3,6 miljoonaa euroa) on myönnetty audiovisuaalisen kulttuurin alalle.

Katsauksemme vahvistaa aiemmissä selvityksissä (esim. Salminen ym., 2023) esitetyn arvion, jonka mukaan luovien alojen rahoitus on pieni osa BF:n rahoituksen kokonaisuudesta. Kaikesta BF:n jakamasta tuesta on kohdistunut määritelmämme mukaisille luoville aloille vuosina 2017–2022 yhteensä alle 4 prosenttia (koronatukien kanssa noin 5 %).¹⁹

---

¹⁹ Mikäli luovan talouden ekosysteemeihin kytkeytyvät yliopistot ja korkeakoulut (eli tilastollisesti tutkimuksen ja koulutuksen TOL-luokat) luettaisiin mukaan luovien alojen joukkoon, rahoitusosuus BF:n piirissä nousisi huomattavasti.

TAULUKKO 3. Luovien alojen rahoitusosuudet Business Finlandin kokonaistuesta sekä keskimääräiset tukien koot v. 2017–2022.

ESSNet-luokka	Myönnetty yhteensä €	Osuus rahoituksesta		Keskimääräinen rahoitus €	
		Kaikki alat	Luovat alat	Haettu	Myönnetty
Audiovisuaalinen kulttuuri ja multimedia	85 243 109	2,44 %	64,46 %	190 016	224 916
Mainosala	16 495 555	0,47 %	12,47 %	51 891	58 703
Esittävä taide	9 418 135	0,27 %	7,12 %	40 917	36 646
Visuaalinen taide	7 480 483	0,21 %	5,66 %	26 238	22 397
Kirjat ja lehdet	7 196 612	0,21 %	5,44 %	49 584	46 731
Arkkitehtuuri	3 124 090	0,09 %	2,36 %	63 237	48 814
Muut	2 573 602	0,07 %	1,95 %	49 170	48 559
Käsityö	623 802	0,02 %	0,47 %	17 170	22 279
Museot ja kulttuuriperintö	82 984	0,00 %	0,06 %	75 358	13 831
Kirjastot	4 960	0,00 %	0,00 %	20 800	4 960

Eri luovien alojen luokissa rahoitusta hakeneiden ja saaneiden yritysten määrät poikkeavat toisistaan huomattavasti (taulukko 4). Lukumääräisesti eniten rahoitusta ovat hakeneet tarkastelujaksolla mainosalan yritykset (yht. 316) ja saaneet audiovisuaalisen kulttuurin ja multimedian alan yritykset (yht. 227). AV-ala on kokonaisuudessaan saanut yli 80 % hakemastaan rahoituksesta, kun taas esittävän ja visuaalisen taiteen alat ovat saaneet alle 60 % haetusta. Visuaalisen taiteen luokassa rahoitusta hakeneiden (272) ja saaneiden (215) yritysten määrä on lähes yhtä suuri kuin audiovisuaalisen kulttuurin luokassa, mutta rahoituksen kokonaisuus huomattavasti pienempi. Myös esittävän taiteen alan sekä kustannusalan (kirjat ja lehdet) hakija- ja saajamäärät ovat kohtuullisen suuria.

Esittävän taiteen luokkaan sijoittui niin tanssikouluja kuin myös musiikkioppilaitoksia ja -kouluja (TOL-luokasta ”85520 Taiteen ja musiikin koulutus”). Visuaalisen taiteen luokkaan puolestaan sijoittui valokuva- ja sisustusalan sekä design- ja muotoilualan yrityksiä (sijoitimme mm. TOL-luokan ”74109 Teollinen muotoilu” osaksi visuaalista taidetta). Vaikka tässä katsauksessa emme syvällisesti paneudu rahoitetun toiminnan sisältöön, voidaan todeta, että esimerkiksi BF:n rahoituksessa visuaalisen taiteen alalle luettavien yritysten toiminta ei ensisijaisesti tähtää taiteen luomiseen.

Melko vähäisesti rahoitusta ovat hakeneet ja saaneet museoiden, kulttuuriperinnön ja kirjastojen aloilla toimivat yritykset. Museo- ja kulttuuriperintöala on saanut ainoastaan 11 prosenttia hakemastaan rahoituksesta. Tässä yhteydessä on huomattava museo-, kirjasto- ja arkistoalojen yrityskenttien pieni volyymi. Esimerkiksi vuonna 2022 TOL-luokassa ”59110 Elokuvien, videoiden ja televisio-ohjelmien tuotanto” oli koko maassa yhteensä 2181 yritysten toimipaikkaa²⁰. Luokassa ”73111 Mainostoimistot” oli puolestaan 4359 toimipaikkaa. Sen sijaan luokassa ”91010 Kirjastojen ja arkistojen toiminta” yritysten toimipaikkoja oli vain 18 ja luokassa ”91020 Museoiden toiminta” toimipaikkoja oli 46. (Suomen virallinen tilasto, s.d.)

TAULUKKO 4. Haetun ja myönnetyn rahoituksen määrä sekä rahoitusta hakneiden ja saaneiden yritysten määrä eri luovilla aloilla.

ESSNet-luokka	Rahoitus yhteensä €		Yritykset	
	Haettu	Myönnetty	Rahoitusta hakeneet	Rahoitusta saaneet
Audiovisuaalinen kulttuuri ja multimedia	104 508 721	85 243 109	277	227
Mainosala	24 544 369	16 495 555	316	226
Esittävä taide	16 939 786	9 418 135	285	198
Visuaalinen taide	12 646 927	7 480 483	272	215
Kirjat ja lehdet	11 999 281	7 196 612	158	117
Arkkitehtuuri	7 145 750	3 124 090	73	50
Muut	3 294 411	2 573 602	61	51
Käsityö	927 160	623 802	37	24
Museot ja kulttuuriperintö	753 580	82 984	7	4
Kirjastot	62 400	4 960	1	1

Toimialaluokituksen (TOL-luokat) mukaisessa tarkastelussa ”59110 Elokuvien, videoiden ja televisio-ohjelmien tuotanto” on selvästi eniten tuettu luokka, johon on myönnetty rahoitusta yli 60 miljoonaa euroa. Tätä selittää audiovisuaalisen

²⁰ Tilastoyksikkönä on yrityksen tai muun taloudellista toimintaa harjoittavan yksikön toimipaikka. Varsinainen toimipaikka on yhden yrityksen tai yritystyyppisen yksikön omistama, yhdessä paikassa sijaitseva ja pääasiassa yhdenlaisia tavaroita tai palveluja tuottava yksikkö. Varsinaisella toimipaikalla on yleensä sekä henkilöstöä että liikevaihtoa. Ks. <https://stat.fi/tilasto/dokumentaatio/alyr> [haettu 1.12.2023].

tuotantokannustimen rahoitusta saaneiden yritysten sijoittuminen valtaosin tähän luokkaan.

Toiseksi eniten rahoitusta eli noin 16 miljoonaa euroa on myönnetty luokalle ”58210 Tietokonepelien kustantaminen” eli pelialalle, joka ESSnet-kehityksessä sijoittuu audiovisuaalisen kulttuurin ja multimedian luokkaan. Tietokonepelien kustantamisen luokassa huomion kiinnittää rahoitusta hakeneiden ja saaneiden yritysten pieni määrä verrattuna esimerkiksi av-alaan. Tilastokeskuksen alueellisen yritystoimintatilaston mukaan vuonna 2022 kyseisessä TOL-luokassa oli koko maassa yhteensä vain 94 toimipaikkaa – alan yrityskehitys on siten lukumääräisesti suhteellisen pieni, ja siitä suhteellisesti suuri osa on saanut BF:n tukea. Kolmanneksi eniten rahoitusta on kohdistunut luokalle ”73111 Mainostoimistot”, jolle on myönnetty rahoitusta lähes yhtä paljon kuin tietokonepeleille.

Tilastokeskuksen mukaan TOL-luokkaan ”90030 Taiteellinen luominen” sijoittui vuonna 2022 yhteensä 5135 yritysten toimipaikkaa. Näistä vain harva on hakenut BF:n rahoitusta toiminnalleen ja saadun rahoituksen euromäärät ovat alojen välisessä vertailussa hyvin vaatimattomia: kokonaisuudessaan vain kaksi miljoonaa euroa koko kuuden vuoden tarkastelujaksolla (taulukko 5).

TAULUKKO 5. Luovien alojen rahoitus TOL2008-luokkien mukaisesti (10 eniten rahoitettua luokkaa).

TOL-2008-luokka	Rahoitus yhteensä €		Yritykset	
	Haettu	Myönnetty	Rahoitusta hakeneet	Rahoitusta saaneet
59110 Elokuvien, videoiden ja televisio-ohjelmien tuotanto	75 767 360	62 609 115	208	169
58210 Tietokonepelien kustantaminen	20 546 465	16 153 239	25	21
73111 Mainostoimistot	21 208 164	14 475 133	242	171
90020 Esittäviä taiteita palveleva toiminta	9 522 832	6 036 940	81	51
74109 Teollinen muotoilu ym.	6 814 256	4 309 088	134	109
59130 Elokuvien, videoiden ja televisio-ohjelmien levitys	4 166 565	4 164 796	7	7
71110 Arkkitehtipalvelut	7 139 550	3 117 890	72	49
58130 Sanomalehtien kustantaminen	2 073 721	2 051 014	10	9
90030 Taiteellinen luominen	2 833 183	2 026 834	59	48
73119 Muu mainospalvelu	2 758 532	1 656 950	32	24

4 ENITEN TUKEA SAANEET YRITYKSET TOIMI-ALOITTAIN 2017–2022

Tarkastelujaksolla 2017–2022 eniten tukea saavat yksittäiset yritykset toimivat pääasiassa pelialalla tai audiovisuaalisen kulttuurin toimialalla. Muutama suurimpia tukia saaneista yrityksistä sijoittuu myös mainosalalle ja esittävään taiteeseen. Yksittäinen eniten tukea (n. 4,5 M€) saanut yritys on audiovisuaalisen alan Gutsy Animations Oy²¹ (ks. taulukko 6). Tarkastelujaksolla myös kolme muuta yritystä on saanut yhteensä yli neljä miljoonaa euroa tukia: Jobilla Oy (mainosala), Yellow Film & TV Oy (av-ala) sekä Fisher King Oy (esittävä taide). Joillakin yrityksillä on jopa yli 10 hyväksyttyä hakemusta tarkasteluvälillä. Hyväksytyjen hakemusten määrä vaihtelee yritysten välillä. Esimerkiksi Yellow Film & TV Oy:llä oli 12 hyväksyttyä hakemusta, mikä viittaa useisiin projekteihin tai rahoitustarpeisiin, kun taas jotkin yritykset, kuten Remedy Entertainment Oyj saivat merkittävää rahoitusta vain yhdellä hyväksytyllä hakemuksella.

Eniten tuetuista yrityksistä etenkin luokkaan ”59110 Elokuvien, videoiden ja televisio-ohjelmien tuotanto” kuuluvat yritykset ovat saaneet merkittävää rahoitusta. Tämän toimialan yrityksissä huomiota kiinnittävät myös suurien kansainvälisten yritysten kuten Netflixin ja Disneyn rahoitukset.

Myös luokan ”58210 Tietokonepelien kustantaminen” yritykset, kuten Remedy Entertainment Oyj, Metacore Games Oy, Seriously Digital Entertainment Oy, ja Giggiebug Entertainment Oy, ovat saaneet huomattavaa rahoitusta. Tämä heijastaa yleisesti peliteollisuuden kasvua. Pelkkä TOL-luokka ei kuitenkaan välttämättä kerro koko totuutta yrityksen tosiasiallisesta toiminnasta, sillä yritysten rahoituspäätösten yhteyteen merkityt TOL-luokat osoittavat myös, että keskenään periaatteessa samantapaisessa kulttuuritoiminnassa mukana olevat yritykset voidaan hallinnollisesti sijoittaa varsin erilaisiin TOL-luokkiin. Esimerkiksi tuotantoyhtiötä on merkitty esittävän taiteen, elokuva-alan tai tietokonepelien kustantamisen luokkiin.

---

²¹ Ks. <https://www.gutsy.fi/our-story> [haettu 21.2.2024].

TAULUKKO 6. Eniten tukea saaneet luovien alojen yritykset ESSnet- ja TOL-luokit-
tain (rivin vasemman reunan väri ilmaisee ESSNet-luokan, värit
ovat samat kuin kuviossa 2).

YRITYKSEN NIMI	TOL-2008-LUOKKA	MYÖNNETTY RA- HOITUS €	HYVÄKSYTYT HAKEMUKSET
Gutsy Animations Oy	59110 Elokuvi- en, vide- oiden ja televisio-ohjel- mien tuotanto	4 482 432	6
Jobilla Oy	73111 Mainostoimistot	4 459 214	7
Yellow Film & TV Oy	59110 Elokuvi- en, vide- oiden ja televisio-ohjel- mien tuotanto	4 295 098	12
Fisher King Oy	90020 Esittäviä taiteita palveleva toiminta	4 090 000	5
Remedy Entertainment Oyj	58210 Tietokonepelien kustantaminen	3 674 000	1
Motion Blur Films 2 AS	59110 Elokuvi- en, vide- oiden ja televisio-ohjel- mien tuotanto	3 282 246	1
Metacore Games Oy	58210 Tietokonepelien kustantaminen	3 158 300	4
MRP Matila Röhr Pro- ductions Oy	59110 Elokuvi- en, vide- oiden ja televisio-ohjel- mien tuotanto	2 723 043	11
Snapper Films Produc- tions Oy	59110 Elokuvi- en, vide- oiden ja televisio-ohjel- mien tuotanto	2 606 882	2
Fake Production Oy	73111 Mainostoimistot	2 537 300	4
Seriously Digital Enter- tainment Oy	58210 Tietokonepelien kustantaminen	2 200 000	1
Fire Monkey Producti- ons Oy	59110 Elokuvi- en, vide- oiden ja televisio-ohjel- mien tuotanto	2 111 999	4
Gigglebug Entertain- ment Oy	58210 Tietokonepelien kustantaminen	2 086 514	6
Netflix Finland Oy	58210 Tietokonepelien kustantaminen	2 009 660	1

	THE WALT DISNEY COMPANY NORDIC AB	59130 Elokuvien, vide- oiden ja televisio-ohjel- mien levitys	1 855 778	1
--	--------------------------------------	---	-----------	---

5 BF:N KORONAKRIISITUET 2020

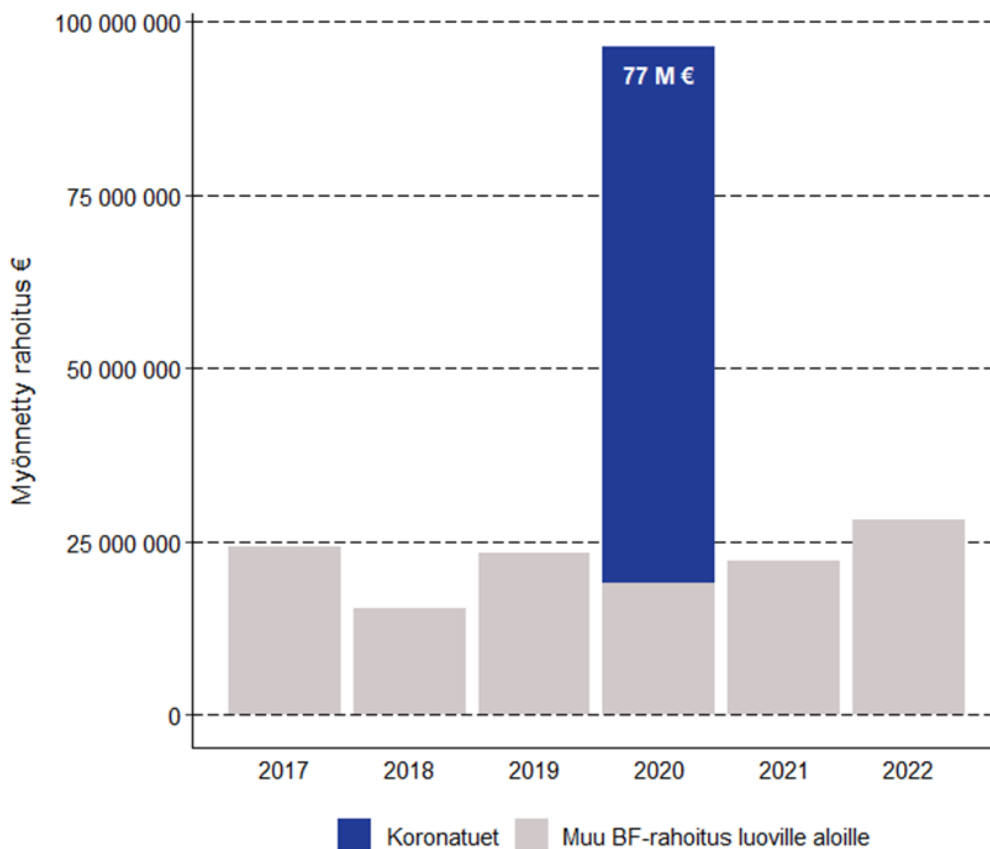
BF:n jakoi yllä kuvattujen tukien lisäksi vuonna 2020 ns. koronakriisitukia luoville aloille ("rahoitus liiketoiminnan häiriötilanteessa", ks. kuvio 1). Tätä tukea jaettiin selvästi normaalivuosien rahoitusta runsaammin. Luokituksemme mukainen BF:n koronakriisituki luoville aloille oli yhteensä 77 M€ (ks. myös Sokka ym., 2022). BF jakoi kriisitukea vain vuonna 2020. Yhteensä koronatukia sai lähes 2000 luovan alan yritystä. BF:n jakamat koronakriisitet saivat myös kritiikkiä epätarkoituksenmukaisuudesta koronakriisin kannalta. Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan BF:n "kehitysrahat" eivät kohdistuneet yritysten akuuttiin kassakriisiin kovin hyvin, mihin vastattiin kesästä 2020 alkaen erillisellä Valtiokonttorin kustannustuella (VTV, 2023, s.19).²²

---

²² Ks. myös Etlan tutkimus, jonka mukaan koronatuotet kohdistuivat valtaosin matalan tuottavuuden yrityksiin ja vain harva nousi voitolliseksi. <https://www.etla.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/koronatuotet-kohdistuivat-valtaosin-matalan-tuottavuuden-yrityksiin-vain-harva-nousi-voitolliseksi/> [haettu 21.2.2024].

KUVIO 1. Business Finlandin koronakriisituki luoville aloille v. 2020 suhteessa ns. normaaliaikojen luovien alojen rahoitukseen.

Koronapandemia kriisitukitoimineen paljasti koordinaation tarpeen luovien alojen politiikan ja rahoituksen edistämiseksi. Nykyinen hallitusohjelma (2023) pyrkii "laaja-alaisuuteen", mikä näkyy kirjauksissa, kuten luovien alojen strategiassa ja hallinnonalojen yhteistyöpainotuksissa. Käytännön "laaja-alaisuuden" toteutus on ollut vuosien varrella haastavaa. Hallinnonalat ovat hitaita reagoimaan muuttuviin olosuhteisiin. Koordinoinnin parantaminen on tärkeää luovan alan ammattilaisten toimeentulon näkökulmasta, mutta pyrkimykset ilmiöpohjaisuuteen ja systeemisyyteen ohjausjärjestelmissä törmäävät vaikeuksiin, kun kyse on vakiintuneista politiikka-alueiden käytännöistä (ks. myös Lindqvist, 2024).

Toteutuksen vaikeudet näkyvät myös tulohajauksen siiloutuneisuudessa ja kyvyttömyydessä reagoida ilmiöihin, jotka vaativat poikkihallinnollisia toimia. Vuoden 2021 tulohajausjärjestelmän arviointi²³ osoitti, että virastojen välinen tiivis yhteistyö tulohajauksessa on harvinaista, ja nykyinen malli soveltuu huonosti

²³ Ks. <https://vnk.fi/-/arviointi-valtionhallinnon-tulohajausmallissa-tunnistettavissa-selkeita-kehittämiskohteita> [haettu 24.1.2024].

hallinnonalojen välisen yhteistyön ohjaamiseen ja laajojen yhteiskunnallisten ilmiöiden hallintaan- Havainto korostaa tarvetta uudistaa sekä tulosohjausmallia että laajemmin valtionhallinnon rakenteita, jotta luovat alat voisivat todella kehittyä ja niiden tuki parantua.

6 BF:N ERILAISTEN RAHOITUSPALVELUIDEN TUKI LUOVILLE ALOILLE

Euromääräisesti selvästi eniten haettua ja myönnettyä BF:n avustusta oli AV-tuotantokannustimen rahoitusmuodossa, jota on jaettu yhtäjaksoisesti vuodesta 2017 alkaen. Av-kannustimen rahoitusta on saanut 79 yritystä (taulukko 7). AV-tuotantokannustin on EU:n elpymisrahoituksesta (RRF) luoville aloille suunnatun rahoituksen ohella BF:n ainoa luoville aloille korvamerkitty tukimuoto. Kannustin on suunnattu yksinomaan luoville aloille ja erityisesti monistettaviin sisältöihin. AV-tuotantokannustin eroaa ehdoiltaan merkittävästi muista Business Finlandin rahoitusmuodoista ja sillä voidaan rahoittaa myös tuotannosta koituvia kustannuksia. Näin ollen sen soveltuvuus alalle on lähtökohtaisesti erittäin hyvä verrattuna yleisiin BF:n rahoitusmuotoihin.²⁴ AV-kannustin on todettu sen väliarviointissa useilta osin suomalaiselle av-alalle toimivaksi ja vaikuttavaksi tukitavaksi (Owal Group, 2020)²⁵. Kannustimen kaltaiselle rahoitusmuodolle olisi tarvetta myös muilla monistamiseen pohjautuvilla (esim. kirjallisuus ja musiikki) kulttuuri- ja luovilla aloilla (Salminen ym., 2023).²⁶

Toinen luoville aloille merkittävä rahoitusmuoto on TKI-rahoitus (taulukossa ”tutkimus, kehitys & pilotointi”). Kaikissa muissa rahoitusmuodoissa luovien alojen rahoitus kokonaisuudessaan jää vuosina 2017–2020 alle 10 miljoonan euron. TKI-rahoituskin on pelialaa lukuun ottamatta useilla luovilla aloilla melko vähäistä, eikä se sovellu kaikkien luovien alojen yritysten ansaintalogiikkaan, arvomuodostukseen tai toimintatapoihin. Vaikka TKI-rahoituksen rahasumma on rahallisesti toiseksi suurin av-kannustimen jälkeen, sitä on saanut vain 68 luovan alan yritystä. Useilla luovilla toimialoilla (kuten esimerkiksi kirjallisuudessa tai musiikissa) tehdään harvoin TKI-rahoituksessa edellytettyä kehittämistä, ja suurempaa rahoitustarvetta on tuotantoon liittyvissä kustannuksissa (esim. musiikki) tai viennin edistämisessä (esim. kirjallisuus). (Ks. lisää Salminen ym., 2023.)

---

²⁴ Eräs ongelmia aiheuttava piirre kannustimessa on rahoitusinstrumentin rakenne, joka pakottaa kansainvälisen rahoitusosuuden hakemiseen.

²⁵ Lukijan on hyvä huomata, että Owal Groupin selvityksessä merkittävässä osassa ovat tuensaa- jien näkemykset tuen tarpeellisuudesta. Esimerkiksi taloustieteellinen analyysi voi tuottaa erilaisia näkökohtia vaikuttavuuteen. Ks. <https://labore.fi/t&y/voiko-kulttuuria-mitata-ja-jos-voi-niin-miten/> [haettu 11.1.2024].

²⁶ Business Finland uudistaa rahoituspalveluitaan vuoden 2024 alusta. Myös valtioneuvoston asetuksessa audiovisuaalisesta tuotantokannustimesta painotetaan aiempaa enemmän luovien tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden panosta ja heille maksettavien palkkojen ja palkkioiden osuutta. Näiden muutosten vaikutukset eivät ehtineet mukaan työpaperimme analyysiin.

Rahoitusta hakeneiden ja saaneiden luovien alojen yritysten määrän perusteella suosituin rahoitusmuoto on innovaatioseteli. Sitä on hakenut tarkastelujaksolla yhteensä 940 yritystä ja saanut 691 yritystä. Innovaatiosetelin arvo on aineistossamme 5600 euroa, ja summa on sama kaikille rahoitusta saaneille. Seteli on tarkoitettu pk-yrityksille, joilla on uusi kansainväliseen kasvuun potentiaalia sisältävä tuote- tai palveluidea, ja jonka eteenpäin viemiseksi yritys tarvitsee ulkopuolista osaamista. Toiseksi suosituin rahoituspalvelu luovilla aloilla on ollut yritysten määrän osalta Tempo-rahoitus, jota haki 306 ja sai 141 yritystä. Tempo on tarkoitettu alle 5-vuotiaille startup-yrityksille, joilla on uusi tuote- tai palveluidea.

TAULUKKO 7. Luovien alojen rahoitus BF:n rahoituspalveluittain tarkasteltuna.

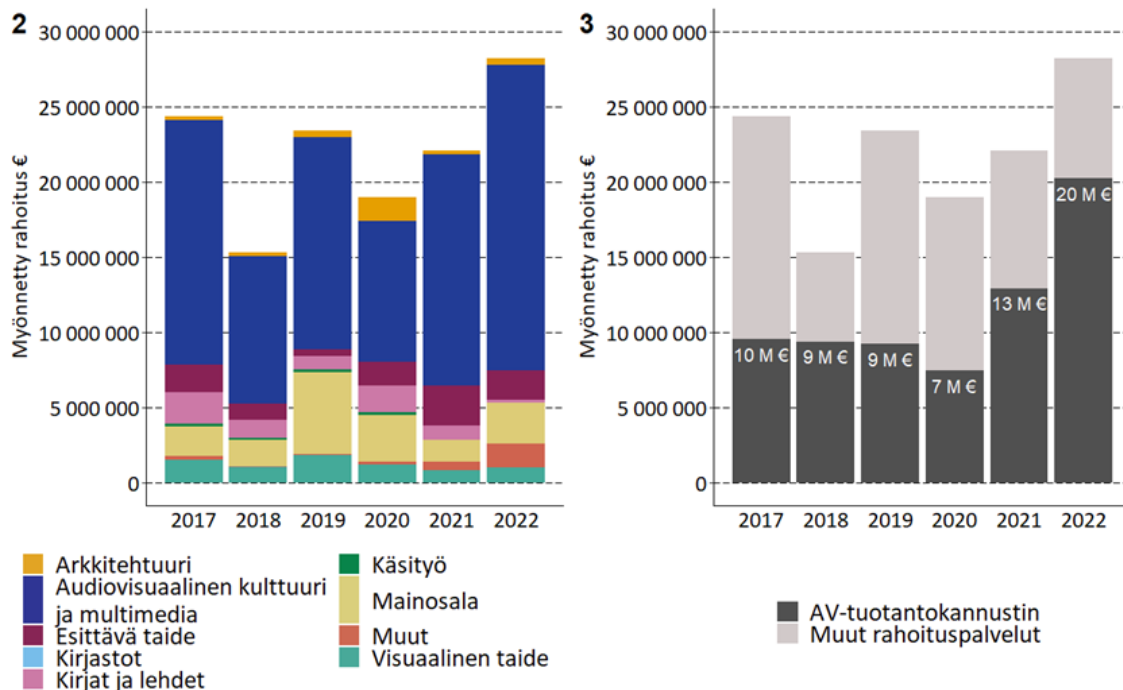
Rahoituspalvelu	Myönnetty rahoitus €	Rahoitusta saaneet yritykset
Audiovisuaalisen alan tuotantokannustin	68 715 593	79
Tutkimus, kehitys ja pilotointi	32 351 549	68
Tempo	7 326 880	141
Nuoret innovatiiviset yritykset	5 500 000	9
Innovaatioseteli	3 898 340	691
EU:n elpymisväline	3 628 834	68
Kiito	2 369 334	34
Tilapäinen TKI-laina häiriötilanteisiin kansainvälistä kasvua hakeville yrityksille	1 905 900	5
Energiatuki	1 242 095	37
Exhibition Explorer	1 075 922	113
Tilapäinen TKI-laina häiriötilanteisiin kotimarkkinayrityksille	895 840	5
Digiboosti	804 040	17
Co-Innovation, yritysosallistuja	625 790	4
Market Explorer	612 123	52
Kiertotalouden investointiavustus	547 645	1
Talent Explorer	359 947	19
Innovatiiviset julkiset hankinnat	331 000	2
Group Explorer	52 500	4
Into	0	0

7 LUOVIEN ALOJEN RAHOITUKSEN KEHITYS AIKAVÄLILLÄ 2017–2022

Luovien alojen rahoitus on ollut kokonaisuudessaan vuotta 2018 lukuun ottamatta vuosittain vähintään 20 miljoonaa euroa (kuviot 2 & 3; vuonna 2020 jaettiin kuvioiden sisältämän rahoituksen lisäksi yli 70 miljoonaa euroa koronatukia luoville aloille). Yleisesti ottaen rahoitus luoville aloille vaihtelee vuosittain. Rahoituksen muutosten syiden perkaaminen vaatisi tarkempaa budjetti- ja politiikkamuutosten, strategisten prioriteettien sekä eri luovien alojen tilanteen analyysia kuin mitä tässä paperissa olemme voineet tehdä. Audiovisuaalinen sektori on ollut joka vuosi selvästi eniten rahoitettu luova ala, mutta yleisesti ottaen rahoitusta on jaettu monimuotoisen vaihtelevasti useille eri aloille.

Vuonna 2022 BF:n rahoitus luoville aloille oli kokonaisuudessaan lähes 30 miljoonaa euroa. Rahoitus kasvoi vuodelle 2022 etenkin AV-kannustimen rahoituksen kasvattamisen vuoksi: kannustimen rahoitus yli kaksinkertaistettiin tuolloin perustuen Marinin hallituksen ohjelmaan. Samalla kun AV-kannustimen käyttö on audiovisuaalisella alalla lisääntynyt, muiden rahoituspalveluiden käyttö on vähentynyt. Vuonna 2017 AV-kannustimen osuus audiovisuaalisen alan BF-rahoituksesta oli 53 prosenttia, vuonna 2022 jo 95 prosenttia. Tällä hetkellä on tiedossa, että AV-kannustimen rahoitus vuodelle 2024 laskee vuosista 2022 ja 2023, ollen vuonna 2024 12 miljoonaa euroa.

KUVIOT 2 & 3. BF:n rahoitus luoville aloille ESSnet-luokittain (2) sekä Audiovisuaalisen tuotantokannustimen rahoituksen osuus kaikesta luovien alojen rahoituksesta (3) vuosina 2017–2022.

8 YHTEENVETO

Tässä työpaperissa keskityimme BF:n luoville aloille kohdentamiin yritystukiin. Luovien alojen rahoitus muodosti alle 4 prosenttia Business Finlandin kokonaisrahoituksesta vuosina 2017–2022. Osuus nousee noin 5 prosenttiin koronatukien kanssa. Aikasarjan tarkastelu osoittaa luovien alojen rahoituksen kasvun erityisesti vuonna 2022, jolloin tuki kasvoi av-kannustimen rahoituslisäyksen myötä yhteensä yli 30 miljoonaan euroon. Koronakriisin aikana Business Finland osoitti merkittävää tukea luoville aloille vuonna 2020 jaettujen koronatukien (n. 77 miljoonaa euroa) muodossa, mikä oli poikkeuksellisen runsasta verrattuna normaali-vuosien rahoitukseen (myös Sokka ym. 2022).

Tarkastelussamme luovien alojen määritelmä perustuu ESSnet-määritelmään. Luovien alojen luokittelumme ei sisällä esimerkiksi ”tieteellisen luovuuden” piiriin asettuvia tutkimuksen ja koulutuksen TOL-luokkia eli esimerkiksi yliopistoja ja korkeakouluja, joskin joidenkin RRF-rahoituspäätöksissä on mukana myös oppilaitoksia.

Business Finlandin rahoitus luoville aloille on ollut vain pieni osa BF:n rahoituksen kokonaisvolyymista. Kuitenkin mittakaava on merkittävä, kun se suhteutetaan luovien alojen osaksi luettavan taiteellisen toiminnan rahoitukseen, jota kanavoidaan OKM:n hallinnonalalla toimivista virastotason organisaatiosta (esim. Taike, SES). Esimerkiksi vuonna 2022 kaikki BF:n tuki luoville aloille (yli 30 miljoonaa euroa) oli kokonaisuudessaan noin kaksi kolmasosaa Taiken jakaman tuen määrästä (vuonna 2022 Taike jakoi taiteilijoille ja kulttuurialan yhteisöille yhteensä noin 49 miljoonaa euroa) (Taike, 2023).

Viime vuosina on nähty nimenomaan BF:n kautta toteutettuja luovien alojen kannalta merkittäviä avauksia, kuten audiovisuaalisen alan tuotantokannustin ja RRF-rahoitukseen liittyvät teemahaut. AV-tuotantokannustin on osoittautunut merkittäväksi rahoitusmuodoksi, ja sen tuen määrä ylittää selkeästi muut rahoitusmuodot. Ulkopuolisessa arvioinnissa tuotantokannustin nähtiin toimivaksi tutkimusmuodoksi erityisesti audiovisuaalisen alueen yrityksille. Sen rahoitustaso vuonna 2022 (20 miljoonaa euroa) oli jo lähes samaa luokkaa kuin Suomen Elokuvasäätiön kaikki vuosittainen tuki elokuvalla (v. 2022 säätiön tukivarat olivat 24,5 miljoonaa euroa) (SES, 2023).

BF:n yritystuista hyötyvät erityisesti audiovisuaalisen alan ja pelialan yritykset. Audiovisuaalisen kulttuurin ja multimedian luokkaan kohdistuu suurin osa rahoituksesta, pääasiassa audiovisuaalisen tuotantokannustimen ja EU:n elpymisvarojen myötä. Huomio kiinnittyy AV-alan tuotantokannustimen kaltaisen

instrumentin tarpeeseen myös muilla kulttuuri- ja luovilla aloilla (myös Salminen ym., 2023).

BF:n rahoituspalveluiden osalta suosituimmat rahoitusinstrumentit ovat luovilla aloilla olleet tukea saaneiden yritysten määrällä mitaten innovaatioaseteli ja Tempo-rahoitus. TKI-rahoitus on kuitenkin luovilla aloilla (pois lukien peliala) edelleen melko tuntematonta ja alihyödynnettynä. Luovilla aloilla TKI-rahoituksen kriteerit eivät aina sovellu yritysten toimintaan ja ansaintalogiikkaan, mikä heijastuu rahoituksen alhaiseen käyttöasteeseen.

Eri luovien alojen luokissa yritystukien hakijoiden ja saajien määrissä on suuria eroja. Joillakin TOL-aloilla suuri osa maan yritys kentästä on hakenut rahoitusta (esim. peliala). Joillakin aloilla puolestaan vain hyvin pieni osa yritys kannasta on hakenut ja päässyt BF:n tukien piiriin (esim. taiteellinen luominen). Perinteisesti toiminnoissaan taiteellista luomista painottavat toimialat kuten visuaalinen taide saavat vähemmän tukea, kun taas mainosala on runsaimmin tuettujen luovien alojen joukossa. Eniten rahoitusta saaneet alat ovat audiovisuaalinen kulttuuri ja multimedia, tietokonepelien kustantaminen (peliala) sekä mainostoimistot. Eniten tukea (n. 4,5 M€) myönnettiin audiovisuaalisen alan Gutsy Animations Oy:lle. Muita suurimpia tukia saaneita yrityksiä sijoittui myös mainosalan ja esittävän taiteen aloille. Museot, kulttuuriperintö ja kirjastot saavat vähäisesti rahoitusta, ilmeisesti etenkin niiden pienen yritys kannan takia. Osa luovista aloista jää kuitenkin yritys kannan suhteellisen suuresta koosta huolimattakin pääosin BF:n rahoituksen ulkopuolelle.

Luovien alojen kokonaisvaltainen kehittäminen vaatii hallinnonaloilta yhä kiinteämpää kanssakäymistä, jotta yritystoimintaa kyettäisiin kehittämään kaikilla aloilla aina luovien alojen ytimestä skaalautuviin ja monistettaviin sisältöihin saakka. Niin visuaalinen taide, esittävä taide kuin kirjallisuuskin voisivat periaatteessa olla nykyistä paljonkin vahvemmin myös yritystukien piirissä, sillä kaikilla näillä aloilla yritystoiminta on varsin yleistä. OKM:n hallinnonalan jakama kulttuurin tuki ja BF:n rahoitus ovat erilaisia sekä tavoitteiltaan että kohderyhmiltään. BF:n tukimuodoissa ei ole taiteellisen laadun arviointia, ja yritys kehittämisen- ja elinkeinopoliittiset tuet poikkeavat OKM:n vastuulla olevista. Esimerkiksi SES:n tuotantotuen yksi tavoite on ”...edistää korkeatasoista, monipuolista ja omaperäistä kotimaista elokuvatuotantoa”²⁷. SES:n rahoitus on OKM:n hallinnonalan alaista kulttuurirahoitusta ja sen tarkoituksena on mahdollistaa elokuvan tekeminen

---

²⁷ Ks. Hakuilmoitus: Tuotantotuki. <https://www.ses.fi/tuki/hakuilmoitus-tuotantotuki-13/> [haettu 30.11.2023].

pienestä kotimaisesta kulttuuri- ja kielialueesta huolimatta. Tuotantotukea kuitenkin maksetaan pääasiassa yrityksille. Myös Taike painottaa useita laatukriteereitä, mutta samalla koronakriisin kokemusten myötä Taiken tiettyjen tukimuotojen kriteereitä laajennettiin koskemaan myös yrityksiä ja toiminimiä.²⁸ BF:n edustamissa yrityskehittämisen ja elinkeinopoliittisissa tuissa vastaavaa taiteellisen laadun kriteeristöä ei ole AV-kannustinta lukuun ottamatta. Tavoitteellista samankaltaisuutta on esimerkiksi BF:n ja OKM:n myöntämien kulttuurivientitukien välillä: vientituillaan OKM tavoittelee luovien alojen markkinointiosaamisen sekä liiketoiminnan ja viennin mahdollisuuksien vahvistamista, tarkoituksena lisääntyvä vienti ja työpaikkojen syntyminen.²⁹

Business Finlandin rahoituspalvelut asettavat asiakasyrityksilleen kriteeristöjä, jotka rajaavat useilta kulttuuri- ja luovien alojen toimijoilta mahdollisuuden hakea rahoitusta. Kulttuurin toimialoilla on tyypillistä yksinyrittämien, osa-aikatyö ja freelancerina toimiminen (ks. Pitkänen, 2023). Yksinyrittäjät eivät voi hakea Business Finlandin tukea. Kaikki kulttuurialojen yritykset ja yrittäjät eivät myöskään tähtää kansainväliseen kasvuun, mikä rajaa nykyiset BF:n tuet heille tarjolla olevasta keinovalikoimasta pois.

BF:llä on kaiken kaikkiaan oma tärkeä roolinsa luovien alojen elinkeinopoliittisten tukien jakajana. Suomessa on todettu tarve kokonaisvaltaiselle luovien alojen tukirakenteiden ja taloudelliselle edistämislle. Luovien alojen yritystukien jakaumat herättävät kysymyksen siitä, voisiko tukia kehittää vielä paremmin sopiviksi erilaisten luovien alojen tarpeisiin sekä selvittää niiden suhdetta varsinaisen kulttuurisektorin rahoitusmuotoihin. Myös yritysten välisiin verkostoihin ja yhteistyöhön liittyy monia kysymysmerkkejä (ks. Ruokolainen, 2023). On jokseenkin epäselvää, millaista tarvetta BF:n rahoitus täyttää erityisesti luovien alojen arvoketjuissa ja ekosysteemeissä. Millaiseen toimintaan BF:n rahoitus luovilla aloilla kannustaa ja mihin ei? Jatkossa olisi järkevää tutkia esimerkiksi luovien alojen yritystukien vaikutusta yritysten liikevaihtoon ja talouden tunnuslukuihin, verkostojen muodostumiseen sekä luovien alojen kerrannaisvaikutuksia muihin aloihin.

---

²⁸ Ks. esim. Hakuilmoitus 2023: Kohdeapurahat taiteenaloille. <https://www.taike.fi/fi/hakuilmoitukset/hakuilmoitus-2023-kohdeapurahat> sekä toiminta-avustukset taiteen aloille: <https://www.taike.fi/fi/tietoa-toiminta-avustuksista-taiteenaloille> [haettu 21.2.2024].

²⁹ Keskeisenä erona BF:n avustuksiin OKM:n sektorilla on tukien kohdistuminen muille kuin yrityksille. Joissakin avustusmuodoissa yrityksiä tuetaan enemmän kuin toisissa. Kulttuuriviennin vuoden 2023 hankeavustuksien saajista (yhteensä 20 avustusta) noin puolet oli osakeyhtiöitä ja toinen puolikas yhdistyksiä. Kulttuurivientiavustusten tavoitteena ovat OKM:n sektorilla myös muut kuin taloudelliset tavoitteet, kuten taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytyksien parantaminen. Ks. OKM:n avustusmuoto kulttuuriviennin edistämiseen: [https://okm.fi/-/hankeavustukset-kulttuuriviennin-edistämiseen](https://okm.fi/-/hankeavustukset-kulttuuriviennin-edistamiseen) [haettu 11.1.2024].

LÄHTEET

Americans for the Arts (s.d.). Creative Industries.

<https://www.americansforthearts.org/by-program/reports-and-data/research-studies-publications/creative-industries> [haettu 30.11.2023].

de Bernard, M., Comunian, R. & Gross, J. (2022). Cultural and creative ecosystems: a review of theories and methods, towards a new research agenda. *Cultural Trends*, 31(4), 332–353.

<https://doi.org/10.1080/09548963.2021.2004073>

Business Finland (2022). Jälleen uusi selvitys vai konkreettista muutosta? Uutinen.

<https://www.businessfinland.fi/ajankohtaista/uutiset/2022/jalleen-uusi-selvitys-vai-konkreettista-muutosta#stored> [haettu 8.12.2023].

Creative Business Finland (2023). Luovuudella lisäarvoa.

<https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/ohjelmat/creative-business-finland> [haettu 8.12.2023].

ESSnet Culture (2012). ESSnet-CULTURE. European Statistical System Network on Culture. FINAL REPORT.

https://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/reports/ess-net-report_en.pdf

Hesmondhalgh, D. (2013). *Cultural Industries* (3. painos). SAGE Publications.

Jakonen, O. & Pyykkönen, M. (2023). The Politics of Economization of Cultural Policy. The institutional changes in the creative economy discourse and entrepreneurial artists in Finnish cultural policy. *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift*, 26(2), 126–145. <https://doi.org/10.18261/nkt.26.2.3>

Jakonen, O. & Renko, V. (14.8.2023). Cuporen kulttuuripoliittinen vaalikatsaus, osa 3: Kulttuurivaalien jälkeen. Kokoomuslaisen kulttuuripoliittian aika.

<https://www.cupore.fi/fi/tietoa/blogi/cuporen-kulttuuripoliittinen-vaalikatsaus-osa-3>

Kaira, L. (27.10.2023). Mitkä ovat valtiovallan seuraavat askeleet luovien alojen edistämässä? Luovat ry.

<https://luovat.org/ajankohtaista/mitka-ovat-valtiovallan-seuraavat-askleet-luovien-alojen-edistamisessa/>

Lee, H-K. (2020). Making creative industries policy in the real world: differing configurations of the culture-market-state nexus in the UK and South Korea. *International Journal of Cultural Policy*, 26(4), 544–560.

<https://doi.org/10.1080/10286632.2019.1577401>

- Lindqvist, K. (2024). Creative Work and Public Policy. Teoksessa Andersson Cederholm, E., Lindqvist, K., de Wit Sandström, I., & Warkander, P. (toim.), *Creative Work: Conditions, Contexts and Practices* (s. 15–31). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781003402688>
- MustRead (4.12.2023). Suomi alisuoriutuu kulttuuriviennissä | Vienninedistämisen rakenteet vanhentuneet | Av-alan räjähdysmäinen kasvu. MustReadin Kulttuuri-kirje.
- OECD (2022). The Culture Fix: Creative People, Places and Industries. Local Economic and Employment Development (LEED). OECD Publishing.
<https://doi.org/10.1787/991bb520-en>
- OKM (2022). Kulttuurin aika on nyt ja aina: Kulttuurialan tulevaisuustyöryhmän ehdotukset seuraavalle hallituskaudelle. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:23. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-764-2>
- Owal Group (2020). Audiovisuaalisen alan tuotantokannustimen väliarviointi. Business Finlandin julkaisu. 12.6.2020.
https://www.businessfinland.fi/49c51a/globalassets/julkaisut/business-finland/vaikuttavuus/av-tuotantokannustimen-arviointi_raportti_12062020-002.pdf
- Pitkänen, E. (26.10.2023). Epätyyppilliset työsuhteet ovat taide-aloilla hyvinkin tyyppillisiä. Tilastokeskus.
<https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/epatyyppilliset-tyosuhteet-ovat-taidealoilla-hyvinkin-tyypillisia/>
- Ruokolainen, J. (15.12.2023). Miksi yritykset eivät tee yhteistyötä? Artikkelit. Talous & Yhteiskunta. <https://labore.fi/t&y/miksi-yritykset-eivat-tee-yhteistyota/>
- SES (2023). Toimintakertomus 2022. Suomen elokuvasäätiö.
<https://www.ses.fi/wp-content/uploads/2023/05/SES-toimintakertomus-2022.pdf>
- Salminen, V., Piirainen, K. & Uitto, H. (2023). Julkisten rahoitusinstrumenttien toimivuus monistettavien sisältöjen rahoituksessa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2023:12. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-779-3>
- Sokka, S., Oksanen-Särelä, K., Kurlin-Niiniaho, A., Lefever, N., Leppänen, A. ja Jakonen, O. (2022). Luovien alojen koronatuotet vuosina 2020 ja 2021. Kohdennukset ja kokonaiskuva. Cuporen työpapereita 19. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.

<https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/cuporen-julkaisut/luovien-alojen-koronatuet-vuosina-2020-ja-2021>

Suomen virallinen tilasto (s.d.): Alueellinen yritystoimintatilasto [verkkajulkaisu]. ISSN=2342-6241. [haettu: 22.1.2024].

<https://stat.fi/tilasto/alyr>

Taike (2023). Taiken tuki taiteen ja kulttuurin edistämiseen 2022.

<https://www.taike.fi/fi/julkaisut/taiken-tuki-taiteen-ja-kulttuurin-edistamiseen-2022>

Tarjanne, P. (2020). Luovan talouden tiekartta. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:48. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-568-3>

Tarjanne, P. (20.9.2022). Luovien alojen kehittäminen on kestävyyslaji. Creative Finland. <https://www.creativefinland.fi/post/luovien-alojen-kehittaminen-on-kestavyyslaji>.

TEM (s.d.). Luovan talouden edistäminen. <https://tem.fi/luova-talous> [haettu 30.11.2023].

UNCTAD (2022). Creative Economy Outlook 2022.

https://unctad.org/system/files/official-document/ditctsce2022d1_en.pdf

Valtioneuvosto (2019). Hallituksen vuosikertomus 2018. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:10. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-711-6>

Valtiontalouden tarkastusvirasto (2020). Havaintoja ilmiöpohjaisesta budjetoinnista. <https://www.vtv.fi/app/uploads/2020/10/vtv-julkaisu-havaintoja-ilmiopohjaisesta-budjetoinnista.pdf>

Valtiontalouden tarkastusvirasto (2023). Valtiontalouden tarkastusviraston evästyksiä vaalikaudelle 2023–2027.

<https://www.vtv.fi/app/uploads/2023/04/vtv-evastyksia-vaalikaudelle-2023-2027.pdf>

LIITTEET

Liite 1: Tutkimukseen mukaan valikoituneet TOL-2008 luokat sekä TOL-luokkien ja ESSNet-luokkien välinen yhteys. Tähdellä (=*) merkittyihin TOL-luokkiin kuuluneet yritykset koodattiin yksitellen sopiviin ESSNet-luokkiin, sillä kyseisiä TOL-luokkia ei niiden monialaisuuden vuoksi voitu kokonaisuudessaan sijoittaa mihinkään yksittäiseen ESSNet-kategoriaan.

TOL-2008	ESSNET-LUOKKA
18110 Sanomalehtien painaminen	Kirjat ja lehdet
18120 Muu painaminen	Kirjat ja lehdet
18130 Painamista ja julkaisemista edeltävät palvelut	Kirjat ja lehdet
18200 Ääni-, kuva- ja atk-tallenteiden tuotanto	Audiovisuaalinen kulttuuri ja multimedia
23410 Keraamisten talous- ja koriste-esineiden valmistus	Käsityö
23430 Keraamisten eristystuotteiden valmistus	Käsityö
32110 Kolikoiden ja mitalien valmistus	Käsityö
32120 Jalokivikorujen ja muiden kultasepäntuotteiden valmistus	Käsityö
32130 Jäljitelmäkorujen ja muiden vastaavien tuotteiden valmistus	Käsityö
32200 Soitinten valmistus	Esittävä taide
46433 Valokuvausvälineiden ja -tarvikkeiden tukkukauppa	Visuaalinen taide
46492 Kirjatukkukauppa	Kirjat ja lehdet
46494 Musiikkitarvikkeiden tukkukauppa	Esittävä taide
47595 Soittimien ja musiikkitarvikkeiden vähittäiskauppa	Esittävä taide
47610 Kirjojen vähittäiskauppa	Kirjat ja lehdet
47622 Aikakausjulkaisujen ja lehtien vähittäiskauppa	Kirjat ja lehdet
47630 Musiikki- ja videotallenteiden vähittäiskauppa	Audiovisuaalinen kulttuuri ja multimedia
47781 Taideliikkeet	Visuaalinen taide
47792 Antikvariaattikauppa	*
47782 Valokuvausalan vähittäiskauppa	Visuaalinen taide

TOL-2008	ESSNET-LUOKKA
47791 Antiikkiliikkeet	Museot ja kulttuuriperintö
47911 Kirjojen, musiikki- ja videotallenteiden postimyynti ja verkkokauppa	*
58110 Kirjojen kustantaminen	Kirjat ja lehdet
58130 Sanomalehtien kustantaminen	Kirjat ja lehdet
58141 Paikallislehtien ja harvemmin ilmestyvien sanomalehtien kustantaminen	Kirjat ja lehdet
58142 Aikakauslehtien kustantaminen	Kirjat ja lehdet
58190 Muu kustannustoiminta	Kirjat ja lehdet
58210 Tietokonepelien kustantaminen	Audiovisuaalinen kulttuuri ja multimedia
59110 Elokuvien, videoiden ja televisio-ohjelmien tuotanto	Audiovisuaalinen kulttuuri ja multimedia
59120 Elokuvien, video- ja televisio-ohjelmien jälkituotanto	Audiovisuaalinen kulttuuri ja multimedia
59130 Elokuvien, videoiden ja televisio-ohjelmien levitys	Audiovisuaalinen kulttuuri ja multimedia
59140 Elokuvien esittäminen	Audiovisuaalinen kulttuuri ja multimedia
59200 Äänitysstudiot; äänitteiden ja musiikin kustantaminen (musiikki)	Esittävä taide
60100 Radio-ohjelmien tuottaminen ja lähettäminen	Audiovisuaalinen kulttuuri ja multimedia
60201 Televisio-ohjelmien tuottaminen ja lähettäminen (pl. maksulliset tv-kanavat)	Audiovisuaalinen kulttuuri ja multimedia
60202 Maksulliset tv-kanavat	Audiovisuaalinen kulttuuri ja multimedia
63910 Uutistoimistot	Kirjat ja lehdet
71110 Arkkitehtipalvelut	Arkkitehtuuri
73111 Mainostoimistot	Mainosala
73112 Suora- ja ulkomainonta	Mainosala
73119 Muu mainospalvelu	Mainosala
73120 Mainostilan vuokraus ja myynti	Mainosala
74101 Graafinen muotoilu	Visuaalinen taide
74102 Sisustussuunnittelu	Visuaalinen taide

TOL-2008	ESSNET-LUOKKA
74109 Teollinen muotoilu ym.	Visuaalinen taide
74201 Valokuvaamot ja muu kuvaustoiminta	Visuaalinen taide
74202 Valokuvien kehittäminen	Visuaalinen taide
74300 Kääntäminen ja tulkkaus	Kirjat ja lehdet
74901 Ohjelmatoimistot ja manageripalvelut	Esittävä taide
77220 Videofilmien vuokraus	Audiovisuaalinen kulttuuri ja multimedia
77400 Henkisen omaisuuden ja vastaavien tuotteiden leasing (pl. tekijänoikeuden suojaamat teokset)	*
84121 Opetuksen ja kulttuuriasiain hallinto	*
85520 Taiteen ja musiikin koulutus	*
85591 Kansanopistot, kansalaisopistot, työväenopistot yms.	*
90010 Esittävät taiteet	Esittävä taide
90020 Esittäviä taiteita palveleva toiminta	Esittävä taide
90030 Taiteellinen luominen	*
90040 Taidelaitosten toiminta	*
91010 Kirjastojen ja arkistojen toiminta	Kirjastot
91020 Museoiden toiminta	Museot ja kulttuuriperintö
91030 Historiallisten nähtävyyksien, rakennusten ja vastaavien kohteiden toiminta	Museot ja kulttuuriperintö
94991 Tutkimusta ja kulttuuria palvelevat järjestöt	*